

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ ТВОРЧОСТІ
СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка

2 курсу 09-212 М групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Освітньо-професійної (наукової) програми

Дошкільна освіта

Яковенко Вікторія Миколаївна

Керівник к.філолог.н., доцентка

Сидоренко Н.І.

Рецензент: директорка

Херсонського ЗДО №12

Херсонської міської ради

О.М. Лисенко

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....3

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження

1.1. Психолого- педагогічні основи розвитку мовленнєвої творчості...5

1.2. Ігрова діяльність як основа розвитку дошкільника.....15

РОЗДІЛ 2. Емпіричне вивчення розвитку мовленнєвої творчості

дошкільників засобами ігрової діяльності

2.1. Констатувальний експеримент з теми дослідження.....

2.2. Програма розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності.....

2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи.....

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток Б

Актуальність теми. Нові пріоритети сучасної української освіти знайшли відображення у Державному стандарті дошкільної освіти, який декларує необхідність створення умов для розвитку творчих здібностей у дошкільнят відповідно до вікових, індивідуальних і психофізіологічними особливостями кожної дитини.

Дошкільний вік - це початковий етап становлення основ творчої індивідуальності дитини в різних видах діяльності.

Проблема творчих здібностей в педагогіці і психології одна з найбільш дискусійних і неоднозначно розв'язуваних авторами в рамках общепсихологической, особистісно-діяльнісної, психофізіологічної і інших трактувань.

Реалізація індивідуальності дитини відбувається в процесі соціально-комунікативного, пізнавального, мовленнєвого, художньо-естетичного і фізичного розвитку. Особливу роль у творчому розвитку дошкільника відіграє мова та мовлення.

Безсумнівно, наявність творчої складової в становленні мовлення малюка збагачує і соціалізує його з самого раннього дитинства. Особливу роль в розвиток мовленнєвої творчості приймає ігрова діяльність.

Ігрова діяльність - це школа моралі в дії, це перша форма колективного життя. Дітей об'єднують спільні переживання, вони вчаться діяти злагоджено, підпорядковувати свої бажання і інтереси бажанням і інтересам всього колективу. Гра виховує сміливість, самостійність, активність, доброзичливість, витримку. Ігрова діяльність повинна поєднувати як можна більше способів розвитку творчих і мовних здібностей дитини.

Методологічною і теоретичною основою дослідження є психолого-педагогічні концепції розвитку мовлення дітей (А. Богуш, Н. Гавраш, Н. Луцан, Т. Поніманська), вчення про значення ігор та ігрової діяльності для дошкільників (Л. Артемова, А. Калиниченко, Т.

Піроженко, С. Новоселова, Н. Пихтіна,), теорії про особливості психічного розвитку старших дошкільників (Л. Виготський, Т. Дукевич, Д.Ельконін, Л. Калмикова).

Однак досліджень, присвячених проблемі використання ігрової діяльності в розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку, проведено недостатньо. Виникає протиріччя між необхідністю використання ігрової діяльності в розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку та недостатнім рівнем розробленості питання в теоретико-методологічних дослідженнях.

Актуальність даної проблеми і значущість її для психолого-педагогічної теорії і практики зумовили вибір теми нашого дослідження «Особливості розвитку мовленнєвої творчості старших дошкільників у ігровій діяльності».

Відповідно до названої теми визначимо її науковий апарат.

Мета - дослідження розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності.

Завдання дослідження:

- проаналізувати науково- методичну літературу з теми дослідження;
- визначити поняття мовленнєвої творчості в психолого-педагогічних дослідженнях;
- розглянути специфіку використання ігор в розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку;
- організувати і провести експериментальне дослідження розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку засобами ігрової творчості.

Об'єкт дослідження - розвиток мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження - процес використання ігор в розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку.

Гіпотеза дослідження. Передбачається, що мовне творчість у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності буде ефективним, якщо будуть дотримуватися такі умови:

- систематичне застосування ігор різних видів в режимі перебування дитини в дитячому садку;
- облік індивідуально-диференційованого підходу при навчанні старших дошкільників мовленнєвій творчості під час ігрової діяльності.

Тема, мета, завдання та гіпотеза дослідження зумовили вибір сукупності **методів**:

- теоретичний аналіз наукової (психолого-педагогічної, лінгвістичної, методичної) і навчально-методичної літератури; моделювання; аналіз і синтез наукової літератури по темі дослідження;
- емпіричні, об'єднані в рамках констатуючого, формуючого та контрольного етапів експерименту, включали: спостереження і тестування;
- статистичні методи: методи математичної статистики, кількісної обробки даних: порівняльний, графічний та математичний аналіз.

Наукова новизна одержаних результатів

Практичне значення роботи: у процесі дослідження розроблено форми та методи роботи, що сприяють розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності.

Апробація результатів дослідження. Хід та результати дослідження висвітлювалися й обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти ХДУ. Результати дипломного дослідження знайшли втілення у публікації «Використання ігор- драматизацій у мовленнєвій творчості дошкільнят» в збірці «Діджиталізація науки як виклик сьогодення» .

Структура магістерської дисертації. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження

1.1. Психолого-педагогічні основи розвитку мовленнєвої творчості

Людина є творцем прекрасного. Досягає вона цього за допомогою різних видів творчості. Під час розвитку та дорослішання дошкільник удосконалює вміння створювати висловлювання різних типів і допомагає в цьому йому мовленнєва творчість. Тому важливим аспектом роботи з дітьми є розвиток мовленнєвої творчості.

«Творчістю людини, - за визначенням Л.Виготського, - називають такий вид її діяльності, який спрямований на створення якісно нових для неї цінностей, що мають суспільне значення, тобто важливих для формування особистості як суб'єкта суспільства» [10, с.43].

Мова є одним з найголовніших інструментів творчості. Вона - могутній засіб народження безсмертних шедеврів. Мова породжує мовленнєво – творчу діяльність і забезпечує задоволення естетичних смаків людини.

За словами А. Богуш : «Мовленнєво-творча діяльність - це складання різних типів зв'язних висловлювань, за допомогою яких дитина виражає власні почуття, уявлення, навіяні художніми творами, сприйняттям навколишнього світу» [4, с. 173].

Розрізняють два види мовленнєвої творчості, а саме: в умовах навчання та ініціативна. Перший вид передбачає втручання дорослого і його ініціативу, а в другому ініціатива виходить від самих дітей, тоді коли вони цього хочуть самі творити.

Залежно від умов в яких відбувається мовленнєва творчість розрізняють її форми.

Найкращу класифікацію цих форм надала І. Степанкова , яка класифікувала їх так: « 1. Форми ініціативної словесної творчості: Сюжетно-рольова гра (сюжетоскладання, діалоги). Пізнавальна

діяльність (міркування, пояснення, запитання). Образотворча діяльність (акомпанемент, коментування). Спілкування (само-презентація, фантазування). Художньо-мовленнєва діяльність (складання віршів, казок). Мовні ігри (дражнилки, лічилки, заклики). 2.Форми регламентованої словесної творчості: Вислів-міркування. Вислів-пропозиція (задум). Створення індивідуальної казки, оповідання. Римовки. Колективні, лічилки, заклички» [31, с. 76-78] .

Залежно від різних методів організації, мовленнєво творча діяльність дітей поділяється на індивідуальну, групову і колективну.

Н.Гавриш переконана, що: « ці види творчості є природним для дитини, бо є важливим засобом самовираження, самореалізації, який виявляється у різних видах дитячої діяльності: в сюжетно-рольовій грі (за допомогою складання сюжетів казок, ігрових діалогів, сценаріїв); в пізнавальній діяльності (через вислови-міркування, вислови-пояснення, вислови-запитання, головна мета яких упорядкувати, систематизувати власні уявлення про довкілля, пояснити самому собі невідповідності, незрозумілості, проблеми, з якими постійно стикається дитина); в образотворчій, музичній, конструктивній, театральній діяльності (завдяки акомпанементу дій, їх коментарю, словесному малюванню); у спілкуванні з однолітками й дорослими (через само-презентацію і фантазування» [11, с. 64-45].

Виділяють наступні види мовленнєвої творчості: Переказ. Творчість за сюжетними картинками та по великих картин. Складання оповідань, казок з особистого досвіду. Упорядкування сюжетних оповідних оповідань по темам.

Здатність до мовленнєвої творчості формується в старшому дошкільному віці, коли у дітей є запас знань про навколишній світ, досить розвинені активна сторона мови, образне мислення і творча уява.

Водночас передумовою для розвитку мовленнєвої творчості дошкільника є розуміння усіх механізмів розвитку мовлення дитини.

Можливості підключення мовлення означає адекватність мовленнєвого оформлення думки, людини що говорить, для розуміння її іншими.

Поняття "мовлення" є міждисциплінарним: воно зустрічається в лінгвістичній, психологічній (психолінгвістичній), методичній літературі.

Сучасні словники трактують зв'язне мовлення так: «Мовлення, яке організоване за законом логіки, граматики й композиції, має тему, виконує певні функції (найчастіше комунікативну), має відносну самостійність і завершеність, розчленовується на більш чи менш значущі структурні компоненти. У центрі побудови зв'язного висловлювання перебуває навчання вміння використовувати різноманітні засоби зв'язку, формування уявлень про структуру різних типів висловлювання»[38, с. 5].

Психологи і психолінгвісти розглядають мовлення, як процес народження і сприйняття висловлювання, як вид специфічної людської діяльності, що забезпечує спілкування. Н. Луцан стверджує що: «Процес власне мовлення являє собою процес переходу від мовного задуму до його втілення в розумінні значень в різних мовах і далі до реалізації у зовнішній промові - усній чи письмовій»[26, с. 9].

Педагогу важливо знати, що, власне, є процесом мовлення, як діяльності, під час якої відбувається процес виникнення і сприйняття висловлювання. Об'єктом досліджень педагога, є мовлення, як предмет навчання.

«Мовлення, - на думку Н. Гаврош,- це діяльність людини, застосування мови для спілкування, для передачі своїх думок, своїх знань намірів, почуттів. Мовлення - що склалося історично в процесі матеріальної перетворюючої діяльності людей форма спілкування, що опосередкована мовою. Воно може бути активним, конструюється

щоразу заново, і пасивним, що представляє собою ланцюжок динамічних мовних стереотипів» [4, с. 28].

Мова і мовлення виконують спецефічні функції, а саме:

- Комунікативну – спілкування.
- Мислетворчу – мислення за допомогою мовних засобів.
- Прагматичну – ставлення мовця до висловлювання.
- Номінативну – позначення речей.
- Когнітивну – накопичення досвіду людства.
- Естетичну – творення духовних і матеріальних цінностей.
- Магічно – містичну - вірування в те, що слово може змінювати життя.
- Апелятивну – звернення уваги на мовця.

Функції мови по-різному можуть себе виявляти в різних її видах. Необхідно знати особливості кожного виду мовлення. Внутрішня мова - це мова уявна, що протікає хоча і на мовному матеріалі, але без виразних зовнішніх проявів (без її вираження, усного або письмового). Обдумування майбутнього вислову у внутрішній мові починається з орієнтування в ситуації спілкування (мотив спілкування - запитати, сказати, спонукати). Якщо людина має намір висловитися, він попередньо обдумує свою промову, планує і регулює свої дії. Для внутрішнього мовлення характерно: фрагментарність, сокорочення (згорнутість), вона позбавлена чітких граматичних норм.

Як зазначає М Іванов : «Усне мовлення - це мовлення, що звучить (говорить), що передбачає співрозмовника словесну імпровізацію, яка завжди має місце в процесі говоріння в більшій чи меншій мірі (залежить від підготовленості до висловлення, від характеру останнього). Це вербальне (словесне) спілкування за допомогою мовних засобів, які сприймаються на слух. Усне мовлення характеризується тим,

що окремі компоненти мовного повідомлення породжуються і сприймаються послідовно» [12, с.161].

Процеси породження усного мовлення залучають процеси орієнтування, одночасного планування, мовної організації процесу і контролю: при цьому планування відбувається по двох паралельних прямих і стосується змістовної і моторно артикуляційної сторін усного мовлення. Усне мовлення може бути гладеньким, плавним, більш-менш переривчастою. Його основний виразний засіб - інтонація.

Свідомий відбір і оцінка мовних засобів в умовах спонтанного мовлення зведені до мінімуму але у підготовленому усному мовленні та письмовому мововленні займають чільне місце. Різні види та форми виступів будуються на конкретних моделях. Наприклад, розмовна мова допускає дуже значні відхилення від граматичної системи мови, особливе місце займає зв'язна і тим більше художня мова.

Всі дослідники, які вивчають проблему розвитку зв'язного мовлення, звертаються до характеристики, яку дав С. Рубінштейн: «Можливості підключення власне мовлення означає адекватність мовного оформлення думки говорить чи пише з точки зору її зрозумілості для слухача або читача» [17, с. 257].

У розвитку зв'язного мовлення центральними поняттями є: «монологічне» і «діалогічне» мовлення.

А. Богуш дає таке трактування діалогу і доводить, що: «діалог – форма усного мовлення, розмова між двома співрозмовниками, що складається із запитань і відповідей. Діалог – це комунікативний акт, в якому має місце зміна ролей мовця і слухача. Він відбувається в певній ситуації спілкування і є її продуктом» [5, с.117] .

Діалогічне мовлення - первинна, природна форма мовленнєве спілкування, яка складається з обміну висловлюваннями. Діалогічна мова більшою мірою ситуативна і контекстна, тому вона згорнута і еліптичності (в ній багато мається на увазі завдяки знанню ситуації

обома співрозмовниками). Мова в діалозі породжується свідомістю і волею двох (і більше) різних осіб і ці двоє творять мову спільно і поперемінно, кожен з них мислить окремо, по-своєму. Думка може обриватися, відхилятися в сторону, повертатися назад, містити включення.

Доповідачу не має часу обробляти форму виступу, тому він часто буває недбалим. Характеристиками діалогічних виступів є: конструктивне зв'язування питань та відповідей, доповнень, пояснень, завдань, формул мовного етикету та коментарів. Вони емоційні, тому що мовець використовує вирази: жести, міміку, міміку, інтонацію. Мова діалогу є довільною, сумбурною і погано організованою. Величезну роль тут відіграють кліше та візерунки, знайомі підказки та звичні словосполучення[39].

Таким чином, діалогічне мовлення набагато простіше, ніж інші види мовлення.

Монологічне мовлення - це організований повністю розкритий вид мовлення. Воно звернене власне до мовця або іншого члена спілкування, і на відміну від діалогу, не передбачає безпосередньої мовної реакції співбесідника, а тому володіє конкретною організованістю і смисловою завершеністю. Це мовлення скоріш довільне, бо хто говорить або має намір висловити думку, повинен вибрати для цього найдоречнішу мовну форму і побудувати, на її основі висловлювання.

На думку О. Петрова : «Монологічне мовлення психологічно більш складне, ніж діалогічне, тому вимагає кращої пам'яті, напруженої уваги до змісту і форми мовлення . Обов'язковою ознакою монологічного мовлення є зв'язність» [19, с.73]. Мовні типи монологу забезпечуються комунікативними функціями: розповідь, міркування, опис, оцінка, сповідь, самохарактеристика.

А. Богуш доводить, що : «монологічне мовлення розвивається у процесі оволодіння дітьми різними типами та видами монологу. У дітей дошкільного віку наявні всі типи мовлення: розповідь, опис, міркування і пояснення. Водночас вчена відзначає, що найбільш розвинутими типами мовлення є розповідь і опис, а такі типи, як міркування і пояснення, вимагають навчання, оскільки на етапі дошкільного дитинства вони тільки зароджуються»[5, с. 84].

Незважаючи на значні відмінності, діалог та монолог взаємопов'язані між собою. У процесі спілкування монолог і діалог органічно переплітаються, і монолог може набувати якостей і властивостей діалогу.

Спілкування зазвичай має форму діалогу з монологічними вставками, бо під час використання з короткими коментарями більш детальні висловлювання складаються з кількох речень і містять різну інформацію[37].

У методиці навчання рідної мови дітей, особливо важливим є взаємозв'язок між діалогом та монологом. Очевидно, що вміння та навички розмовного мовлення є основою для засвоєння монологів. У процесі навчання діалогового мовлення вони створюють передумови для засвоєння розповіді та опису.

Це пов'язано з послідовністю розвитку діалогічного мовлення: вмінням висловлювати думки, обумовлено темою діалогу, логічними та смисловими зв'язками між різними висловлюваннями. У дошкільні роки формування діалогового мовлення йде попереду формуванню монологів, і тому розвиток цих двох форм мовлення в подальшому зростанні і розвитку дитини буде відбуватися одночасно.

Деякі вчені (А.Богуш, Л.Виготський, М.Жинкін, О. Леонт'єв) вважають, що, хоча оволодіння основним вмінням складати діалоги є першою умовою складання монологів, якість діалогу дорослої людини

значною мірою залежить від її майстерності у дитинстві складати монологи.

Зв'язне мовлення буває ситуативним та контекстним. Як зазначав професор С. Рубінштейн: « ситуативне мовлення – це своєрідна структура мовлення, яка тісно пов'язана з безпосереднім досвідом та безпосереднім чуттєвим сприйманням дитини» [16, с. 269].

Стаючи дорослішою дитина удосконалює своє мовлення завдяки стосункам з дорослими, а на їх основі дитина починає володіти контекстним мовленням, під час якого розкривається зміст висловлювання із самого контексту і воно не залежить ні від ситуації, ні від співрозмовника. Цей вид мовлення є організованим і послідовним, так як мовець сам чітко володіє ситуацією побудови висловлювання.

В контекстному мовленні все зрозуміло, на відміну від ситуативного, з самого контексту. Під час побудови контекстної промови є свої труднощі, бо спираючись тільки на мовленнєві засоби потрібно побудувати висловлювання не обираючи конкретну ситуацію[45].

С. Рубінштейн довів, що: «з розвитком контекстного мовлення ситуативне мовлення не відмирає. Дитина продовжує користуватись ним у разі потреби. Таким чином, надалі ці обидві форми мовлення співіснують, при цьому дитина користується то однією, то другою, залежно від змісту, який вона повідомляє. Ситуативність дитячого мовлення – це не просто його недолік – це природний результат того, що на цьому етапі розвитку сама функція мовлення дитини переважно обмежується рамками її ситуативних життєвих зв'язків»[16, с. 273].

Розглядаючи поняття «зв'язне мовлення» не можна пропустити роуміння поняття «розмовне мовлення». Дошкільники гарно оперують засобами розмовного мовлення, будуючи діалоги, про те у діалогічному мовленні намагаються використовувати художній стиль.

М. І. Пентилюк у своїх працях доводить, що: «наслідком зв'язного мовлення є текст — словесно виражений продукт мовленнєво-розумової діяльності людини, якому властива завершеність, структурна цілісність, визначена цілеспрямованість та прагматична настанова» [38].

Отож текст є продуктом мовленнєвої діяльності, єдиним смисловим та структурованим цілим, що пов'язує цілі закінчені фрагменти в єдиний смисловий продукт.

І. Р. Гальперін вказує, що: «головними ознаками тексту є наявність заголовку, завершеність, тематичну єдність; цілеспрямованість, інтеграцію; підпорядкування кожного компоненту тексту його загальній думці, структурну організацію тексту (наявність логічної схеми побудови, схеми розташування компонентів, певна композиція висловлювання); зв'язок між частинами тексту та між реченнями» [19].

Варто також звернути увагу на смислові та синтаксичні зв'язки в тексті. Ці зв'язки не є мимовільними, вони підкоряються логіці розвитку думки. Дослідження А. Я. Зрожевської та О. О. Смирнової показують, що цей показник (спосіб зв'язку між реченнями) є головною умовою розвитку зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку.

У старшому дошкільному віці мовлення та безпосередній практичний досвід розділяються. У цей період виникає та удосконалюється планувальна функція мовлення. Під час гри – основної діяльності дошкільників, виникають нові види мовлення: мовлення-повідомлення, мовлення-пояснення, мовлення-здивування, яке пояснює дорослому емоційний стан дитини та враження отримане від гри.

У молодшому віці мовлення відбиває конкретний досвід дітей, що позначається на формах мовлення. Такому мовленню притаманні неповні, невизначено-особисті речення, що побудовані за допомогою єдиного члена речення, частіше присудка, а займенники взагалі

замінюють назви предметів. В висловлюваннях дитини перекручуються факти з матеріалу на задану тему з спливаючими на поверхню фактами особистого досвіду[36].

Вирішальну роль у формуванні та становленні дитячого мовлення відіграють комунікативні фактори. Дитина починає говорити лише під час спілкування, і тільки на прохання дорослого. Найголовніша порада методистів, вихователів дитячих садків - якомога більше спілкуватися з дітьми. Спочатку, спілкуючись дитина відтворює почуті слова не задумуючись над смисловим навантаженням. Малюку головне отримати схвалення від дорослого за правильну артикуляцію. Тому перші слова дитини є ситуативними і навіть носять жестовий характер. І тільки дуже поступово слова для дитини починають забарвлюватися смисловими відтінками та дозволяють дитині вільно увійти у пізнавальний простір. Отож, коли дитина стає розуміти прихований зміст якостей предметів, розуміє явища, орієнтується у часі, в якому знаходиться предмет, тоді можна говорити, що малюк розриває коло ситуативного мовлення і починає користуватися позаситуативним.

Задоволення пізнавальних інтересів малюків призводить до занурення їх в ознайомлення з навколишнім середовищем і до залучення в коло їх зацікавленостей об'єктів і процесів соціального світу. При цьому перебудовується і форма спілкування дітей - вона стає особистісною. За словами Д.Ельконіна вона має такі характерні ознаки: «1) позаситуативне-особистісне спілкування відбувається на тлі гри як провідної діяльності; 2) змістом потреби дітей в спілкуванні є їх потреба у взаєморозумінні і співпереживанні дорослого; 3) серед мотивів спілкування провідне місце займають особистісні; 4) основними засобами спілкування, служать мовленнєві операції»[17, с.169].

Отож, стає зрозумілим, що мовлення дитини стає поступово понятійним, що впливає на розвиток мовлення дитини.

Безперечно, основною формою мови є розмовне мовлення людини. Існує дві головні форми літературної мови: усна та письмова. Перед тим, як дошкільник стане школярем він повинен володіти гарним усним мовленням, бо воно є одним з найголовніших основ для подальшого фундаментального розвитку писемного.

Л. Виготський з цього приводу мав таке переконання: « готувати дітей до писемного мовлення можна вже в дошкільному віці, але цей процес не має проходити, як просте переведення усного мовлення в писемні знаки, тобто через формування навички письма. Він пропонує формувати письмо, як відтворення свого неповторного мовлення, як важливий елемент дитячого життя. Починати вводити дитину у писемне мовлення потрібно у стихії ще не організованого шкільною програмою мовного мислення дитини» [9, с. 247].

Підсумовуючи вище зазначене, ми можемо констатувати, що процес розвитку мовлення дошкільника, аособливо процес мовленнєвої творчості дитини складний і важкий. Вчені і педагоги працюють у царині покращення умов для прискорення дитиною засвоєння мовлення і розвитку мовленнєвої творчості. На нашу думку цей процес може бути ефективним, за умови розвитку ігрової діяльності. Це притання ми і розглянемо у наступному підрозділі.

1.2. Ігрова діяльність як основа розвитку дошкільника

Дошкільня - найкраща пора розвитку дитини. У цьому віці маленька людина пізнає навколишній світ, загартовується фізично і емоційно, формує погляди та цінності, розвиває мовлення та намагається вдосконалити складний процес мислення. На допомогу приходять дорослі і намагаються полегшити цей світ пізнання. Провідною в цей віковий період є ігрова діяльність. І від того наскільки

професійно дорослий зможе зацікавити світом гри дитину, залежить її подальший розвиток. Тому у ЗДО провідним видом діяльності є гра.

Гра настільки багатогранна і межі її настільки необмежені, що дати їй точне визначення досить складно.

У статті № 31 Конвенції ООН «Про права дитини», яка ратифікована Україною в 1997 році дається таке визначення гри: «Гра – це будь-яка поведінка, діяльність чи процес, ініційовані, контрольовані та структуровані самими дітьми. Вона відбувається, коли й де би не виникла така можливість» [24].

А. Леонт'єв переконаний, що: « гра є провідною діяльністю дошкільників, завдяки їй в психіці дитини відбуваються значні зміни, формуються якості, які готують їх до нових, вищих рівнів розвитку» [25, с. 303].

Говорячи про естетичне, трудове, розумове виховання дошкільників, можна зауважити, що ігрова діяльність є основною в цьому процесі.

Дитина за допомогою гри вдосконалює свої уміння і навички, задовольняє соціальні потреби, розвиває впевненість та бажання пізнавати світ. У грі малюки тренують навички дорослих, які вони бачать кожного дня. З цього приводу вчений А. Леонт'єв зробив припущення: «У ході діяльності дитини виникає суперечність між бурхливим розвитком у нього потреби у дії з предметами, з одного боку, і розвитком здійснюють це дію операцій - з іншого. Дитина хоче сама керувати автомобілем, вона сама хоче гребти на човні, але не може здійснити цієї дії тому, що не володіє і не може оволодіти тими операціями, які потрібні реальними предметними умовами данної дії ... це протиріччя ... може вирішитися у дитини тільки в одному єдиному типі діяльності, а саме в ігровій діяльності, у грі » [25, с. 93].

Ще на початку 20 століття відомий вчений Л. Виготський помітив зміни у формі та змісті під час гри у ході дорослішання дитини і

зауважив: «що гра не представляє з себе чогось випадкового, вона незмінно виникає на всіх стадіях культурного життя в найрізноманітніших народів і представляє фатальну і природну особливість людської природи. Ігри організують вищі форми поведінки, бувають пов'язані з роздільною здатністю досить складних завдань поведінки, вимагають від гри напруги, кмітливості і винахідливості, спільного і комбінованої дії самих різних здібностей і сил» [10, с. 48].

Дуже цінним є те, що граючись діти зовсім не помічають того, що вони навчаються і пізнають середовище в якому знаходяться. І навіть учні, які є пасивними з бажанням долучаються до ігрової діяльності.

А. Макаренко на своєму досвіді доводив, що: «Гра має важливе значення в житті дитини. Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі» [15, с.145].

Важливим є розуміння того, що ігрова діяльність спонукає дошкільників розвивати увагу та знаходити оптимально вірне рішення проблемних питань.

К.Карасьова переконливо доводить що: « В грі формується багато особливостей особистості дитини. Гра – це своєрідна школа підготовки до праці. У грі виробляється спритність, витримка, активність. Гра – це школа спілкування дитини» [22, с.36].

Велекого значення як засіб розумового мислення набуває гра для малих дітей про це зауважив В. О. Сухомлинський: «Гра – це величезне світле вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра – це іскра, що засвічує вогник допитливості. То що ж страшного в тому, що дитина вчиться писати граючись, що на якомусь етапі інтелектуального розвитку гра поєднується з працею» [40, с. 95].

Гра є головним засобом діяльності у дошкільному дитинстві. Саме через оволодіння засобами ігрової діяльності дитина включається в

сферу діяльності однолітків і дорослих та вчиться вибудовувати стосунки і розвиває мовлення. За словами І. Піроженко: «Саме ігрова діяльність спонукає малюка засвоювати ігрові засоби для задоволення свого прагнення активно включитись у діяльнiсну сферу дорослих для визначення свого місця у системі реальних стосунків із однолітками. Тому у грі дитина завжди прагне виконання певної ігрової мети, яка на різних етапах розвитку змістової сторони ігрової діяльності проявляється у оволодінні ігровою роллю. Ігрова роль характеризує дієву сторону соціальної функції дорослого, результативність якої визначається рівнем оволодіння ігровими та реальними стосунками, які встановлюються між учасниками гри» [30, с. 95].

Дорослий повинен розуміти, що головним результатом ігрової діяльності для дитини повинно бути отримання задоволення від цієї діяльності, і це вказує на те, що гра в будь якій навчальній ситуації має розвивальні можливості. Адже задоволення викликає у дітей позитивні емоції і на цьому фоні краще засвоюється матеріал і пізнається навколишній світ. В ігровій діяльності дошкільник стає власником і розпорядником свого психічного стану, сил і можливостей.

С.Л.Новосьолова говорила, що: «ігри класифікуються за такими типами як: гри, що виникають за ініціативою дітей - самостійні ігри: гра-експеримент; самостійні сюжетні ігри: сюжетно-відображувальні, сюжетно-рольові, режисерські, театралізовані; ігри, що виникають за ініціативою дорослих: навчальні ігри: ігри-забави, ігри-розваги, інтелектуальні, святково-карнавальні, театральні-постановчі; ігри, витоки яких ідуть від історично складених традицій етносу або народні. За метою і формою: навчальні, розважальні, рухливі, ігри-забави, ігри-небувальщини, ігри-заняття, музично-дидактичні, хороводні, народні, етнографічні, ігри з правилами. За змістом: сюжетно-рольові, ігри-драматизації, ігри за літературними сюжетами, режисерські, мовленнєві, театралізовані, спортивні, дидактичні. За використанням дидактичного

матеріалу: ігри на наочній основі, словесні і вербальні ігри. За способом організації: колективні, групові, індивідуальні, парні, ініціативні, самостійні, стимульовані, творчі » [28, с. 96].

Майже не одна гра не проходить без іграшки. Вона - тема дитячих розваг та дозвілля-служать для розвитку інтелекту, допомагає у спортивному та естетичному вихованню і розвитку дітей. Іграшка дає можливість дітям розуміти навколишній світ та явища в ньому, розвивати мислення та мовлення, пробуджувати творчість, увагу, спостережливість.

В.Мухіна дала такий перелік іграшок для дітей : «Іграшки моторно-спортивні і тренувальні, вони розвивають увагу, уяву, мислення та організованість дітей; іграшки сюжетні, іграшка-образ: люди, звірі, транспорт, машини, меблі та інші; творчі іграшки – напівфабрикати, з яких дитина сама створює образ і грається - конструктори, розбірні моделі, будівельні матеріали, кубики; технічні іграшки – це іграшки, які готують дітей до виробництва та техніки; настільні ігри – являються педагогічно важливим ігровим матеріалом - це лото, парні картинки, квартети; весела іграшка – це стрибаючі зайчики, клоуни, гуска, яка стрибає, соловей, який співає та інші; музичні іграшки: співаючі птахи, дитячі музичні інструменти, іграшки з мелодією, музичні каталки та інші; театральні іграшки: переносний театр, пальчиковий театр, панорама, театр іграшок та інші» [27, с. 125].

Досвід показує, що при вільному користуванні іграшками дітей легше привчити до порядку і дбайливого ставлення з ними, ніж тримати їх в недоступному для дітей місці.

Всі види іграшок повинні підбиратися з урахуванням віку, інтересів дітей і поставлених завдань. У старших групах не іграшки визначають гру, а, навпаки, змістом гри визначається вибір іграшок. У старшому дошкільному віці нерідко діти мало грають, тому що у них не

сформовані навички самостійної ігрової діяльності, бідні враження про навколишню дійсність.

Найефективнішими у розвитку дошкільника є драматизовані та сюжетно -рольові ігри. Вони забезпечують найкраще входження дитини у дорослий світ, загартовують її фізично та психічно , розвивають емоційну сферу.

Сьогодні значно більше стало вихователів, які вміло, з педагогічним тактом направляють ігрову діяльність дошкільнят, правильно розуміючи психологію граючих дітей[45].

У сюжетно - рольовій грі дитина опановує громадськими цілями і смислами людської діяльності. Рольова гра може виникнути і без прямого керівництва вихователя, оскільки суспільні відносини чітко виражені зовні і є для дитини однією з найбільш важливих характеристик світу дорослих, куди він прагнути потрапити. Центральним компонентом сюжетно - рольової гри є роль, яка фіксує суспільно схвалюваний зразок поведінки в певній ситуації.

Старші дошкільнята освоюють режисерську гру, тобто самостійно наділяють предмети різними властивостями і керують їхніми діями, а так само ігрова діяльність дошкільнят стає сюжетно-рольовою. Копіюючи світ дорослих, діти починають організовувати подоби своїх сімей, лікарів до яких їх водять батьки, супермаркетів і т.п. Маленькі діти можуть забавляти себе самостійно, але з кожним місяцем дорослішання тягнуться до групового спілкування і краще розуміють ситуації і вдосконалюють мовлення у зв'язці з іншими дітьми та дорослими, тому без перебільшення можна зазначити, що ігрова діяльність формує дитину як особу соціальну.

Далі командні ігри починають нагадувати змагання, і містять в собі певний набір правил. Прогрес у світі розуміють не тільки дорослі, він торкається і життя маленької людини, ІКТ навіть швидше розуміють діти ніж їхні батьки. Ігрова діяльність і в цьому забезпечує дошкільнику

провідне місце і розуміння сучасних викликів, сприяє більш прогресивному розвитку усіх психофізіологічних процесів. Комп'ютерні ігри та сучасні розвивальні іграшки дають великі можливості для розвитку дитини[35]. Головне ж, чого вдається досягти, це розвиток у дошкільнят уяви, що в подальшому сприяє їх переходу до більш гармонійним психічної діяльності.

Різні види діяльності під час розвитку дошкільника , забезпечують йому сталий розвиток мовленнєвих умінь. Проте тільки навчання української мови на коженденних заняттях може дати дуже ефективний розвиваючий ефект. Тому комплекс занять по розвитку мовлення продумана на основі комплексного підходу. Як зазначає А Богуш: «З метою методичного забезпечення розроблена особлива розвиваюча технологія, спрямована на рішення в інтервалах одного заняття різних, але взаємопов'язаних завдань, що охоплюють різні сторони мовного розвитку - фонематичну, лексичну, граматичну, і в підсумку забезпечує розвиток зв'язного монологічного мовлення» [5, с, 371].

Ігрова діяльність - це багатосаровий і складний освітній феномен: гра одночасно є методом, який дає дітям прелюдію, а потім форму навчання, самостійну дійову гру та засіб всебічного виховання особистості дитини.

Ігрова діяльність представлена як метод пізнання у двох формах: ігри - заняття та дидактичні ігри. У першому випадку основне завдання лежить на вихователі, який, щоб підвищити інтерес дітей до гри, використовує різні цікаві прийоми, створює ігровий майданчик, вносить елементи змагання і використовує при цьому проблемні запитання, цікаві демонстрації , надаючи при цьому роз'яснення.

Як зазначає М. Федорова: «Ігрова діяльність як форма навчання дітей містить два початка: навчальний (пізнавальний) і ігровий (цікаве). Вихователь одночасно є і вчителем, і учасником гри. Він вчить і грає, а діти, граючи, вчаться. Якщо на заняттях розширюються і

поглиблюються знання про навколишній світ, то в дидактичній грі (іграх - заняттях, власне дидактичних іграх) дітям пропонуються завдання у вигляді загадок, пропозицій, питань» [42, с. 73].

Гра як самостійна ігрова діяльність базується на цьому процесу. Самостійна ігрова діяльність відбувається лише тоді, якщо малеча зацікавлена грою, а зміст її і правила дітям уже відомі і зрозумілі. В такі відомі і зрозумілі ігри діти можуть грати постійно і інтерес до них не буде вщухати.

Завдання вихователя постійно підтримувати вогник зацікавлення грою дитину, і якщо гра стає з кожним проігруванням все простішою і простішою для її учасників, потрібно її ускладнювати завданнями та цікавинками.

Так за словами І. Компанійця: «Ігрова діяльність виступає і як засіб всебічного виховання особистості дитини. Знання про оточуюче життя дають дітям за певною системою. Так, ознайомлення дітей з трудовими процесами проходить в такій послідовності: дітей спочатку знайомлять зі змістом певного виду праці, потім, з машинами, що допомагають людям в їхній праці, що полегшують працю, з етапом виробництва при створенні необхідних предметів, продуктів, після чого розкривають перед дітьми значення будь-якого виду праці» [7, с. 96].

Принципи навчання такі, як доступність, систематичність, розвиваючого навчання дуже важливі і під час ознайомлення дошкільників з грою і в їхній ігровій діяльності. Граючись в дидактичні ігри діти отримують нові знання та поглиблюють уже набуті. Малечі цікаве життя тварин, тому ігри « Це чий дім», «що у крго на обід», «Ми у зоопарку», «Художник забуваха» допомагають закріпити знання про життя тварин. Ігри « Плоди якого дерева», «Скарбничка- лікувальниця»,

Такими як: «З якого дерева плід», «Дерева нашого краю», «Лікувальні рослини» - ознайомлюють та закріплюють знання дошкільників про рослинний світ, дозволяють зрозуміти в якому

хрупкому та унікальному світі різних екосистем ми живемо. Розвиткові мовлення допомагають такі ігри: « Який він», «Скільки нас», « Наші дії», «Чому саме так».

Для розвитку логічного мислення використовують ігри що дозволяють дитині характеризувати, узагальнювати, систематизувати, а саме: «Що, у звіряток зайве», «Знайди і допоможи», « Лабіринт», «Логічна мозаїка».

Можна зробити висновок що навчальні ігри передають дітям надійні знання, збагачують словниковий запас, удосконалюють граматичну структуру слів, відточують психічні процеси, особливо пізнання, зорове та слухове сприйняття, увагу, рух та моторику.

Отже, під час ігрової діяльності відбувається розвиток основних процесів: розвиток уяви, регуляція дій і почуттів, набувається досвід взаємодії і взаєморозуміння. Гра сприяє розвитку, збагачує життєвим досвідом, готує підґрунтя для забезпечення успішної діяльності в реальному житті. І найголовніше, під час ігрової діяльності діти набувають навичок спілкування та взаємодії усвоєму світі та світі дорослих. Тому ми можемо зробити припущення, що розвиткові мовленнєвої творчості дошкільника сприяє активна пізнавальна діяльність у процесі гри..

РОЗДІЛ 2. Емпіричне вивчення розвитку мовленнєвої творчості дошкільників засобами ігрової діяльності

2.1. Констатувальний експеримент з теми дослідження.

З метою обґрунтування ефективності використання ігрової діяльності в розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку було проведено педагогічний експеримент за участю дітей старшої групи

ясла-садка №8 "Іскорка " Каховської міської ради Херсонської області.

Етапи дослідження: констатувальний - перший етап.

Пов'язаний з аналізом проблеми розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності. На цьому етапі визначалися цілі роботи, робоча гіпотеза, конкретизувалися завдання дослідження, визначалися підходи до розробки теми; підбиралася і аналізувалася наукова література, визначалися методики дослідження.

Другий етап - формувальний.

На цьому етапі проводилося тестування кожного респондента за обраними методиками, проводилися формувальні заходи.

Третій етап - контрольний.

Систематизація, узагальнення і порівняння результатів дослідження, аналіз висновків дослідження.

Гіпотеза дослідження: передбачається, що розвиток мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності буде ефективним, якщо будуть дотримуватися такі умови:

- систематичне застосування ігор в режимі перебування дитини в дитячому садку;

- облік індивідуально-диференційованого підходу при навчанні старших дошкільників мовленнєвій творчості під час ігрової діяльності.

В експерименті взяли участь 26 вихованців старшої групи у віці 5 - 6 років, розділені на дві групи: контрольну та експериментальну (по 13 учасників). Для вирішення поставлених завдань в процесі роботи застосовувалися такі методи: 1. Аналіз науково - методичної літератури. 2. Контрольні випробування (тестування). 3. Педагогічний експеримент.

Аналіз науково-методичної літератури здійснювався з проблеми розвитку.

Перед початком проведення діагностики з кожною дитиною була проведена вільна бесіда для того, щоб познайомитися і налагодити контакт. І тільки потім дітям пропонувалися завдання.

Для проведення дослідження, були використані методи відповідно до системного підходу, які спрямовані на виявлення психологічних особливостей особистості, особливостей розвитку мовленнєвої творчості.

В якості методів дослідження, ми вибрали наступні методики.

Методика №1.

Пристосована до нашого дослідження методика Ушакової О.С. [18].

Мета: виявити гнучкість і варіативність словесної творчості дітей.

Умови проведення: індивідуально з кожною дитиною у вільний час.

Методика проведення: педагог давав дитині завдання зміни слів, придумування епітетів, порівнянь, антонімів і рим. Кількісні показники заносилися в зведену таблицю.

1. Словозміна. Дитині пропонувалося змінити слово «сестра».

2. Придумування епітетів. Вихователь пропонує дитині до слова «осінь» підібрати якомога більше визначень.

3. Придумування порівнянь. Виконання цього завдання показувало, наскільки у дитини розвинені асоціативні зв'язки. Після прочитання казки Г. Х. Андерсена «Снігова королева», дитину запитували: «З чим можна порівняти серце Снігової королеви, а з чим Герди?».

4. Підбір антонімів. Вихователь пропонував підібрати слова протилежні за змістом словами «сумний» і «чистий».

5. Підбір рими до слова.

Дитині пропонувалося підібрати рими до слів «хмаринка», «країна».

Критерії та оцінка результатів.

Низький рівень: - 1 бал завдання не виконане або виконано не правильно.

Середній рівень: 2 бали - завдання виконано, але за допомогою педагога. Високий рівень: 3 бали - завдання виконано повністю і самостійно.

Методика оцінюється по 5 шкалами. Максимальна кількість балів - 15, мінімальна - 5 балів.

Методика №2.

Пристосована до нашого дослідження методика Ушакової О.С. [18].

Мета: виявити новизну і оригінальність продукту мовленнєвої діяльності дітей.

Умови проведення: індивідуально з кожною дитиною у вільний час.

Методика проведення: педагог запитував у дитини, чи пробував він скласти розповідь, казку або вірш і пропонував відтворити придумане.

Завдання оцінювалося за такими показниками:

- специфіка жанру

- утримання, композиція, граматична правильність мови;
- виразність мовлення.

Критерії та оцінка результатів.

Низький рівень: 1 бал завдання не виконане або виконано не правильно.

Середній рівень: 2 бали - завдання виконано, але за допомогою педагога.

Високий рівень : 3 бали - завдання виконано повністю і самостійно.

Методика оцінюється по 3 шкалами. Максимальна кількість балів - 9, мінімальне - 3 балів.

Методика №3.

Пристосована до нашого дослідження методика Ушакової О.С. [18].

Мета: виявити гнучкість і варіативність продукту мовленнєвої діяльності дітей.

Умови проведення: індивідуально з кожною дитиною у вільний час.

Методика проведення: педагог загадував дитині 3 загадки і просив пояснити метафори і виділити порівняння. Кількісні показники заносилися в вільну таблицю.

1. Прийшла дівчина до хати,

Узялась хазяйнувати:

Вправно скриню відімкнула,

В жовту свитку ліс вдягнула.

Невидимка ходить в гаї, Всі дерева роздягає. (Осінь).

2. Влітку медом ласував, досхочу малини мав.

А як впав глибокий сніг – позіхнув і спати ліг.

Бачив чи не бачив сни, а проспав аж до весни. (Ведмідь).

3. Вогнева стріла пролітає,

Ніхто у світі її не піймає. (Блискавка) [34].

Низький рівень: - 1 бал завдання не виконане або виконано не правильно.

Середній рівень: 2 бали - завдання виконано, але за допомогою педагога.

Високий рівень: 3 бали - завдання виконано повністю і самостійно.

Методика оцінюється по 3 загадок. Максимальна кількість балів - 9, мінімальне - 3 балів.

Методика №4

Пристосована до нашого дослідження методика Ушакової О.С. [18].

Мета: виявити гнучкість словесної творчості дітей.

Умови проведення: індивідуально з кожною дитиною у вільний час.

Методика проведення: педагог запитував у дитини, що позначають ці вирази: «Як у воду опущений» «Дати слово» «Заяча душа» «Копилити губи» «В поті осіба» «Дати ходу»

Критерії та оцінка результатів.

Низький рівень: - 1 бал завдання не виконане або виконане неправильно. Середній рівень: 2 бали - завдання виконано, але за допомогою педагога. Високий рівень: 3 бали - завдання виконано повністю і самостійно.

Методика оцінюється по 6 виразами. Максимальна кількість балів - 18, мінімальна - 6 балів.

Потім підраховуємо загальну кількість балів і визначаємо рівень розвитку мовленнєвої творчості:

- від 17 до 28 балів - низький;
- від 29 до 40 - середній;
- від 41 до 51 - високий.

У процесі дослідження ми досягли таких результатів.

Під час використання методики на виявлення гнучкості і варіативності словесної творчості дітей ми отримали такі данні і зобразили їх на рисунку 2.1.

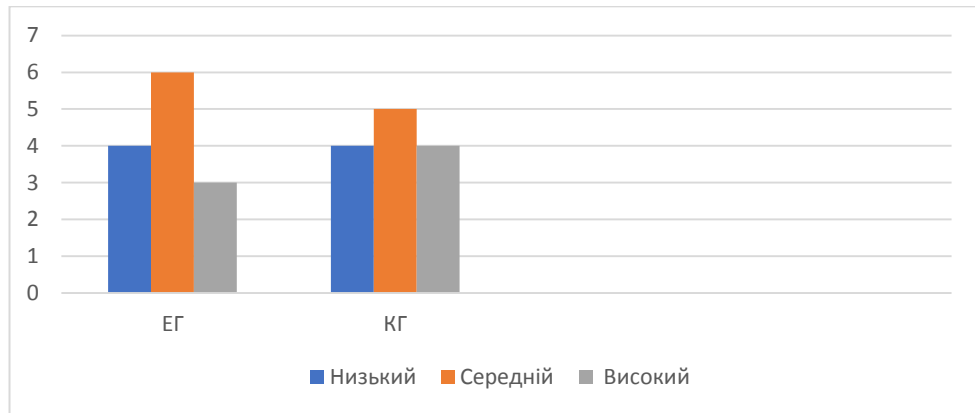
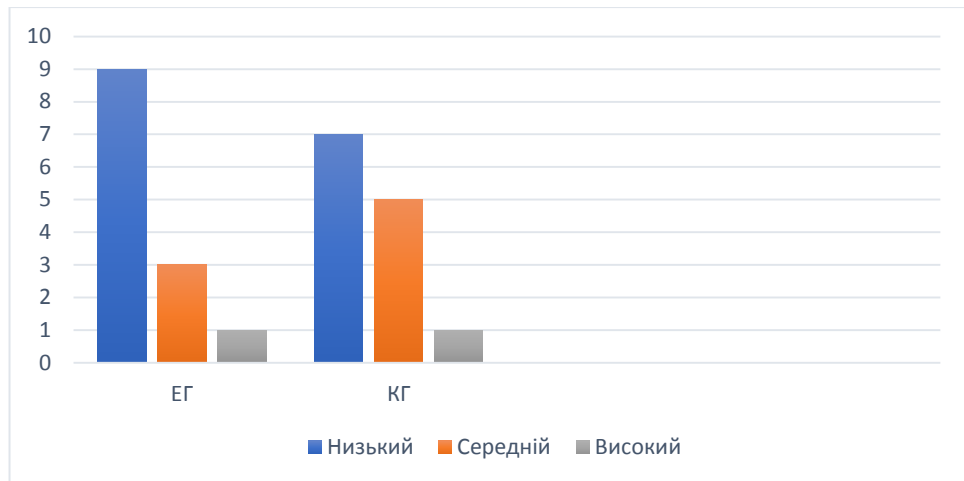

Рис.2.1. Результати застосування методики №1

Встановлено, що низький рівень розвитку гнучкості і варіативності розвитку мовленнєвої творчості визначили 30,7% (4 осіб) дітей експериментальної групи і 30,7% (4 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти не могли самостійно і без помилок виконати завдання на зміни слів, придумування епітетів, порівнянь, антонімів і рими. Середній рівень виявили 46,2% (6 осіб) дітей експериментальної групи і 38,5% (5 осіб) дітей контрольної групи. Високий рівень встановили 23,1% (3 осіб) дітей експериментальної групи і 30,7% (4 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти змогли правильно, без помилок і самостійно опрацювати слова на зміни слів, змогли придумати епітети, порівняння, антоніми і рими.

В ході використання методики, спрямованої на виявлення новизни і оригінальності продукту мовленнєвої діяльності дітей отримані дані, представлені на рисунку 2.2.

Встановлено, що низький рівень розвитку новизни і оригінальності продукту мовленнєвої діяльності визначили 69,2% (9 осіб) дітей експериментальної групи і 53,8% (5 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти не могли самостійно скласти розповідь, казку або вірш і відтворити придумане. Діти не витримували специфіку жанру, зміст, композиція, граматична правильність мови не витримані; виразність мови не виражена. Середній рівень виявили 23,1% (3 осіб) дітей експериментальної групи і 38,5% (5 осіб) дітей контрольної групи. Високий рівень встановили 7,7% (1 осіб) дітей експериментальної групи і 7,7% (1 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти змогли самостійно скласти розповідь, казку або вірш і відтворити придумане. У творах дітей були витримані специфіка жанру, зміст, композиція, мова була граматично правильного; виразність мови виражена.

При використанні методики, спрямованої на виявлення гнучкості і варіативності продукту мовленнєвої діяльності дітей отримані дані, представлені на рисунку 2. 3.

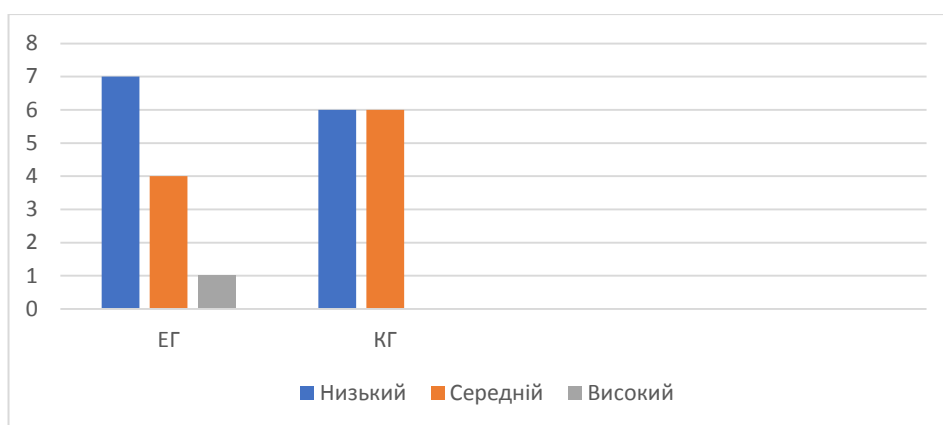

Рис. 2.3. Результати застосування методики №3

Низький рівень розвитку гнучкості і варіативності продукту мовленнєвої діяльності встановили 53,8% (7 осіб) дітей експериментальної групи і 46,2% (6 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти не могли самостійно відгадати загадки, не могли самі пояснити метафори і виділити порівняння. Середній рівень виявили 30,7% (4 осіб) дітей експериментальної групи і 46,2% (6 осіб) дітей контрольної групи. Високий рівень встановили 7,7% (1 осіб) дітей експериментальної групи і 7,7% (1 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти змогли швидко і самостійно відгадати всі загадки, змогли самі пояснити метафори і виділити порівняння.

При використанні методики, спрямованої на гнучкості словесної творчості дітей отримані дані, представлені на рисунку 2.4.

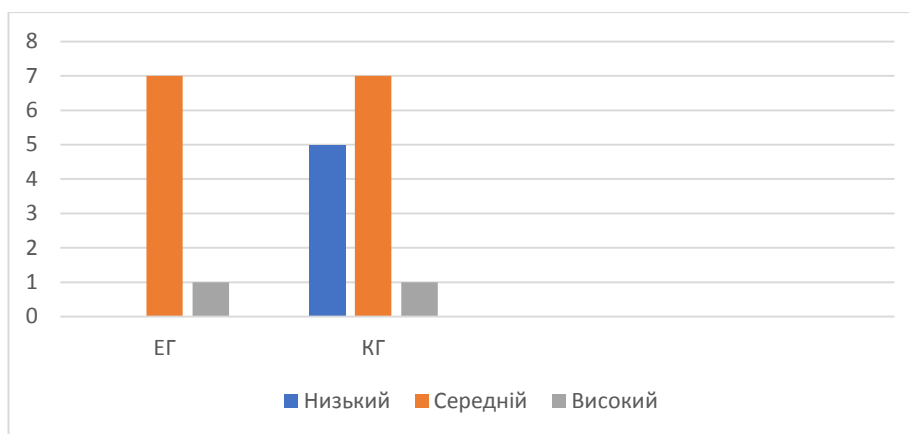

Рис. 2.4. Результати застосування методики №3

Встановлено, що низький рівень розвитку гнучкості словесної творчості встановили 38,5% (5 осіб) дітей експериментальної групи і 38,5% (5 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти не могли пояснити, що позначають запропоновані вирази. Середній рівень виявили 53,8% (7 осіб) дітей експериментальної групи і 53,8% (7 осіб) дітей контрольної групи. Високий рівень встановили 7,7% (1 осіб) дітей експериментальної групи і 7,7% (1 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти змогли пояснити, що позначають запропоновані вирази.

На підставі результатів констатуючого етапу нами були запропоновані і проведені заняття з розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності.

2.2. Програма розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності

Ігрова діяльність стає особливо ефективним засобом активізації мовленнєвої творчості в тому випадку, якщо вибір сюжету ігор визначається запитамі дітей, а не дидактичними завданнями дорослого.

Нами був складений план роботи з розвитку мовленнєвої творчості дітей за допомогою ігор. Дана діяльність організовувалася на протязі місяця. План роботи представлений у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

План роботи з розвитку мовленнєвої творчості дітей за допомогою ігор

Строк	Назва гри
1 тиждень	Ігри - драматизації «Дідова дочка та бабина дочка», «Зайчикова хатка».
2 тиждень	Гра -інсценізація казки «Муха-цокотуха». Гра – драматизація «Живий капелюх».
3 тиждень	Гра – драматизація казки «Колобок». Інсценізація за оповіданням «Мрійники».
4-5 тиждень	Гра – драматизація «Родичі Гарбузові». Розігрування уривка з оповідання «Живий капелюх».

З вихованцями протягом п'яти тижнів було проведено 8 ігор-драматизації. Підготовка і проведення йшло за таким планом:

1. Читання казки (оповідання).
2. Бесіда за зміст.
3. Гра «Назви ласкаво».
4. Підбір ознак до персонажів казки (оповідання) і їх вчинків.
5. Повторне розповідання казки (оповідання).
6. Обговорення ролей.
7. Читання казки (оповідання) за ролями.
8. Переказ казки (оповідання) по ланцюжку з опорою на предметні картинки.
9. Гра «Змалюй персонажа з казки (оповідання) ...».
10. Підбір костюмів, масок до казки (розповіді).
11. Драматизація казки (оповідання).

На першому етапі з вихованцями грали за казками, вже давно їм знайомим. Наприклад, «Дідова дочка та бабина дочка» «Зайчикова

хатинка», «Муха-Цокотуха». Дітям подобалися такі ігри, так як для них підготували гарні костюми, маски, давали цікаві атрибути.

Далі розвиток мовленнєвої творчості відбувалось за допомогою використання оповідань Ю.М. Карпенка.

Навчаючи дітей творчого діалогу, ми базувалися на наступних педагогічних умовах:

- створення розвивального педагогічного середовища, просторів спілкування;
- організація діяльності поза заняття з читання художньої літератури;
- використання недисциплінованих методів залучення й утримання уваги;
- створення емоційного комфорту, творчої атмосфери.

В першу чергу в групі була створена предметно-розвиваюче середовище, покликана привернути увагу дітей до творів Ю.М. Карпенка. З метою виховання у дітей інтересу до книги і виробленні елементарних умінь користуватися ними. У групі був створений книжковий куточок.

На попередньому етапі основним завданням було збагачення творчого мовленнєвого досвіду дітей різноманітними видами діалогічних реплік, виділених з розповідей Ю.М. Карпенка. При цьому опора йшла на наслідувальні здібності дітей, запозичення мовленнєвих зразків.

При проведенні роботи з розвитку мовленнєвої творчості дітей був заздалегідь продумані питання з розповідей Ю.М. Карпенка, які передбачають повний і змістовний відповідь з боку дітей. Після знайомства з розповіддю використовували бесіди обговорення. Наприклад, після прочитання оповідання «Огірки» дітям було запропоновано такі питання:

- В якому настрої прийшов Мишко додому?

- Що він сказав мамі?
- Як на це відреагував його мама ?
- Де Мишко взяв огірки?
- Чому мама сказала, що він вкрав огірки?
- що мама сказала йому робити?
- Чому хлопчик відмовлявся відносити огірки назад на поле?
- Як ви думаєте, чи було соромно хлопчикові? Чому?

При отриманні відповідей на питання велася як колективна, так і індивідуальна робота, коли питання ставилося конкретній дитині.

Після дітям було запропоновано розіграти запропоновану ситуацію. Вихователь виступав в ролі мами. Ситуацію програвали 2-3 рази індивідуально з дітьми. При цьому домагалися від дитини відповіді повним пропозицією.

Також дітей вчили правильно ставити запитання, ставити запитання «іншими словами». Для цього використовувалася гра «Так - ні». Особливу увагу звертали на правильність побудови дітьми питань. Подібна форма роботи проводилася на кожному занятті з розвитку мовленнєвої творчості. Дітям пропонувалися дидактичні завдання, де дитині давалася роль дорослого і він повинен був розпитати або однолітка або вихователя про події в оповіданні.

Навчання дітей вмінню вести розмову йшло паралельно з вихованням навичок культури поведінки: дітей вчили уважно слухати того, хто говорить, не відволікатися, не перебивати співрозмовника, стримувати своє безпосереднє бажання відразу відповідати на запитання, чи не почекавши виклику. У бесіді виховували стриманість, ввічливість і в цілому культура мовленнєве спілкування.

Під час прогулянки, а також в інший вільний час з дошкільнятами проводилася індивідуальна робота, коли вихователь з дітьми з опорою на ілюстрації з книг розпитував дошкільника про зміст бесіди, а потім пропонував розіграти діалог за ролями.

Заучуючи літературні діалоги, передаючи їх в інсценуванні оповідань, діти запозичили різні форми діалогічних репліки:

- Даремно ти зробив це, марно.

- Хто ж тобі дозволив?

- Ну як тобі не соромно! І ін.

Відтворення готових діалогів (з оповідань «Зоопотяг», «Живий капелюх», «Мрійники», «Зефір», «Огірки») не тільки допомагає дітям освоювати форми мовленнєвої творчості через діалогічні репліки, запитливо, оповідальну інтонації, а й привчає виконувати основні правила діалогу: черговість, підтримка і розвиток теми розмови. В ході бесід докладно розбиралися словесні звороти, епітети, розглядалися метафори. До слів намагалися підібрати якомога більше синонімів, визначити антоніми.

Перед інсценуванням з дошкільнятами закріплювали правила поведінки:

Правила:

Вислухати питання до кінця.

Чи не викрикувати.

За правильні відповіді діти отримували пелюстка від квітки - оцінки. Для інсценування вибирали прості діалоги, що складаються з невеликої кількості коротких фраз.

Наприклад: гра-драматизація за оповіданням «Мрійники».

Діючі особи: дівчинка Іринка, хлопчики Стасик і Мишко. На сходах хлопчики зустріли Іринку. Очі в неї були заплакані.

- Ти чого ревіла? - питає Мишко.

- Мене мама гуляти не пускала.

- За що?

- За варення. А я його не їла, Це Ігор на мене наговорив. Напевно, сам з'їв, а на мене звалив.

- Звичайно, Ігор з'їв. Він сам нам хвалився. Ти не плач. Підемо, я тобі свою половину морозива дам, - сказав Мишко.

- І я тобі свої півпорції віддам, ось тільки разочок спробую і віддам, - пообіцяв Стасик.

Особлива увага зверталася на невербальні засоби спілкування: міміка, жести, положення тіла в просторі при висловленні тієї чи іншої фрази.

В процесі роботи ми дотримувалися двох взаємопов'язаних і взаємообумовлених принципів:

- поступове зменшення допомоги і зростання самостійності дітей;
- послідовне ускладнення вербального матеріалу.

Слід зазначити, що в більшості випадків дошкільнята не могли дослівно передати діалог. Як наслідок, вони ставили свої фрази, що також сприяло розвитку мовленнєвої творчості.

З батьками була проведена консультація про те, яким чином краще розвивати мовленнєву творчість дітей. Зокрема, як спонукати дітей задавати питання і підтримувати діалог, відповідаючи на них розгорнутими фразами, а не короткими словами. Їм було рекомендовано, як можна частіше використовувати в мові метафори, синонімічні вирази, грати в гру «Назви навпаки» і ін.

Таким чином, протягом п'яти тижнів з вихованцями організовували ігри-драматизації за казками і розповідями. У роботі використовували такі прийоми: програвання ситуацій за участю героїв оповідань та казок; інсценування невеликих діалогів; складання діалогів з опорою на ілюстрації. Потім слідувала гра-драматизація.

Таким чином, під час ігрової діяльності відбувається вдосконалення мовленнєвої творчості, освоєння виразності мовлення. У грі дитина прагне пізнати власні можливості в перевтіленні, у пошуку нового і в комбінаціях знайомого. В цьому проявляється особливість гри як творчої діяльності, діяльності, що сприяє розвитку мовленнєвої

творчості дітей. І нарешті, ігрова діяльність є засобом самовираження і самореалізації дитини, що відповідає особистісно-орієнтованого підходу в роботі з дітьми дошкільного віку.

Ігрова діяльність дозволяє розвивати у дитини мовленнєву творчість. І ми намагалися своїми завданнями поліпшити цей розвиток. Поліпшилася мова дітей. Діти вільно вступають в діалог, у багатьох дітей активний словник, вони використовують у мовленні прикметники та іменники, вільно задають питання.

2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи

По закінченню формують заходів була проведена повторна діагностика розвитку мовленнєвої творчості дітей старшого дошкільного віку.

У ході повторного використання 4 методик (*1 методика. Виявлення гнучкості і варіативності словесної творчості дітей. 2 методика. Виявлення новизни і оригінальності продукту мовленнєвої діяльності дітей. 3 методика. Виявлення гнучкості і варіативності продукту мовленнєвої діяльності дітей. 4 методика. Виявлення гнучкості словесної творчості дітей*), отримані дані, представлені у зведеній діаграмі.

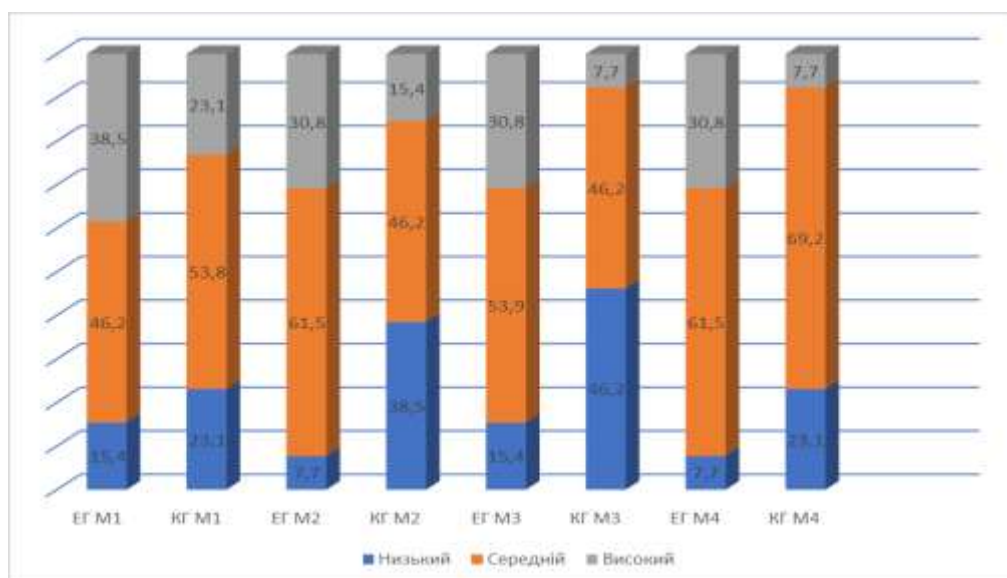

Рис.2.5. Діагностика розвитку мовленнєвої творчості дітей.

Під час застосування 1 методики встановлено, що низький рівень розвитку гнучкості і варіативності словесної творчості знову визначили 15,4% (2 осіб) дітей експериментальної групи і 23,1% (3 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти не могли самостійно і без помилок виконати завдання на зміни слів, придумування епітетів, порівнянь, антонімів і рими. Середній рівень виявили 46,2% (6 осіб) дітей експериментальної групи і 53,8% (7 осіб) дітей контрольної групи. Високий рівень встановили 38,5% (5 осіб) дітей експериментальної групи і 23,1% (3 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти змогли правильно, без помилок і самостійно пообобрати слова на зміни слів, змогли придумати епітети, порівняння, антоніми і рими.

Таким чином, можна констатувати, що використана нами програма розвитку мовленнєвої творчості засобами ігрової діяльності сприяла більш ефективному розвитку гнучкості і варіативності словесної творчості у старших дошкільників експериментальної групи.

У ході застосування 2 методики встановлено, що низький рівень розвитку новизни і оригінальності продукту мовленнєвої діяльності знову визначили 7,7% (1 осіб) дітей експериментальної групи і 38,5% (5 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти не могли самостійно

скласти розповідь, казку або вірш і відтворити придумане. Діти не витримували специфіку жанру, зміст, композиція, граматична правильність мови не витримані; виразність мови не виражена. Середній рівень виявили 61,5% (8 осіб) дітей експериментальної групи і 46,2% (6 осіб) дітей контрольної групи. Високий рівень встановили 30,8% (4 осіб) дітей експериментальної групи і 15,4% (2 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти змогли самостійно скласти розповідь, казку або вірш і відтворити придумане. У творах дітей були витримані специфіка жанру, зміст, композиція, мова була граматично правильного; виразність мови виражена.

Таким чином, можна констатувати, що використана нами програма розвитку мовленнєвої творчості засобами ігрової діяльності сприяла більш ефективному розвитку новизни і оригінальності продукту мовленнєвої діяльності у старших дошкільників експериментальної групи. У контрольній групі так само відбулися якісні зміни досліджуваного показника, проте в експериментальній групі дані зміни більш динамічні.

При повторному застосуванні 3 методики виявлено, що Низький рівень розвитку гнучкості і варіативності продукту мовленнєвої діяльності знову встановили 15,4% (2 осіб) дітей експериментальної групи і 46,2% (6 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти не могли самостійно відгадати загадки, не могли самі пояснити метафори і виділити порівняння. Середній рівень виявили 53,9% (7 осіб) дітей експериментальної групи і 46,2% (6 осіб) дітей контрольної групи. Високий рівень встановили 30,8% (4 осіб) дітей експериментальної групи і 7,7% (1 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти змогли швидко і самостійно відгадати всі загадки, змогли самі пояснити метафори і виділити порівняння.

Таким чином, можна констатувати, що використана нами програма розвитку мовленнєвої творчості за допомогою ігор-

драматизацій сприяла більш ефективному розвитку гнучкості і варіативності продукту мовленнєвої діяльності у старших дошкільників експериментальної групи. У контрольній групі так само відбулися якісні зміни досліджуваного показника, проте в експериментальній групі дані зміни більш динамічні.

Застосування знову 4 методики показало, що низький рівень розвитку гнучкості словесної творчості знову встановили 7,7% (1 осіб) дітей експериментальної групи і 23,1% (3 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти не могли пояснити, що позначають запропоновані вирази. Середній рівень виявили 61,5% (8 осіб) дітей експериментальної групи і 69,2% (9 осіб) дітей контрольної групи. Високий рівень встановили 30,8% (4 осіб) дітей експериментальної групи і 7,7% (1 осіб) дітей контрольної групи. Такі діти змогли пояснити, що позначають запропоновані вирази.

Таким чином, можна констатувати, що використана нами програма розвитку мовленнєвої творчості засобами ігрової діяльності сприяла більш ефективному розвитку гнучкості словесної творчості у старших дошкільників експериментальної групи. У контрольній групі так само відбулися якісні зміни досліджуваного показника, проте в експериментальній групі дані зміни більш динамічні.

На підставі проведеного дослідження було визначено загальний рівень розвитку мовленнєвої творчості на констатувальному та контрольному етапах експерименту рисунок 2.6

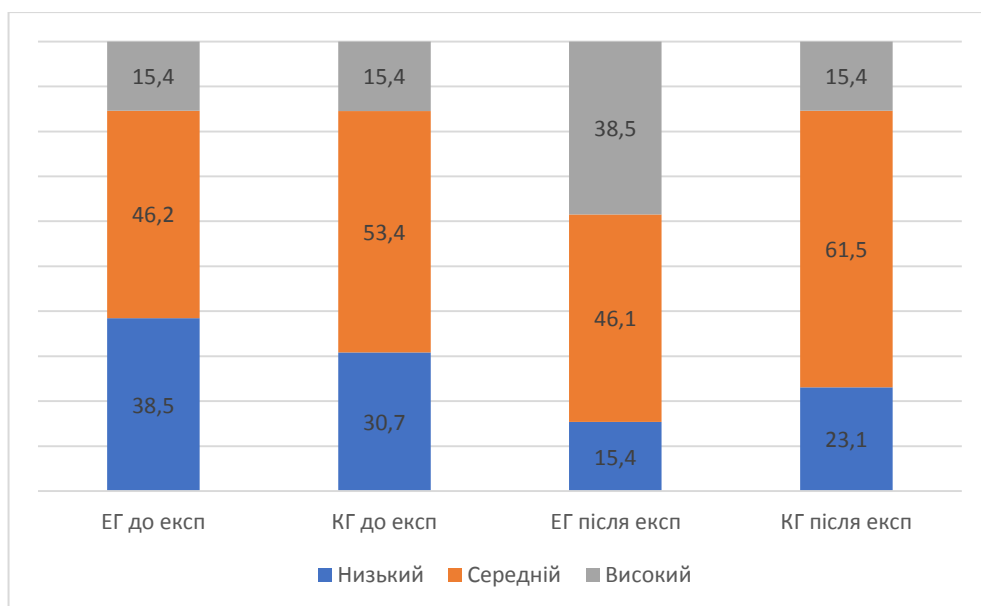

Рис. 2.6. Загальний рівень розвитку мовленнєвої творчості

Таким чином, можна констатувати, що використана нами програма з використанням ігор сприяла більш ефективному розвитку мовленнєвої творчості у старших дошкільників експериментальної групи. У контрольній групі так само відбулися якісні зміни досліджуваного показника, проте в експериментальній групі дані зміни більш динамічні.

Проаналізувавши результати експерименту, можна сказати, що дані дослідження можуть служити підставою для підтвердження висунутої гіпотези. Констатуючий експеримент показав досить низький рівень розвитку мовленнєвої творчості дітей 5 - 6 років. Для формуючого експерименту був продуманий і розроблений перспективний план роботи. Проводячи заняття і використовуючи на них ігри, діти розширюють свої знання і уявлення про особливості мовленнєвої творчості, що привело до підвищення рівня розвитку мовленнєвої творчості дошкільнят.

Після цього був проведений контрольний етап експерименту, який виявив, що рівень розвитку мовленнєвої творчості в процесі реалізації ігор-драматизації у дітей зріс в порівнянні з констатує етапом.

Результати, отримані в ході експерименту, дають всі підстави говорити, що використання в навчальному процесі ігор та інсценування позитивно позначаються на розширенні мовленнєвої творчості дітей.

Отже, проведене дослідження і зроблені висновки підтверджують гіпотезу дослідження про те, що мовленнєва творчість у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності буде ефективним, якщо будуть дотримуватися такі умови:

- систематичне застосування ігор в режимі перебування дитини в дитячому садку;
- облік індивідуально-диференційованого підходу при навчанні старших дошкільників мовленнєвій творчості під час ігрової діяльності.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження, що включає в себе аналіз літературних джерел і проведення експериментального дослідження з досліджуваної проблеми ми дійшли таких висновків.

1. В даний час дошкільні освітні установи знаходяться на новому етапі розвитку, коли відбувається перегляд змісту дошкільної освіти. У Державному стандарті дошкільної освіти роботі з дітьми щодо активізації мовної діяльності, профілактики та попередження виникнення різних мовних порушень надається особлива увага. Контакт дитини з навколишнім світом будується на мовленнєвому спілкуванні - тому особливо важлива роль активізації мовлення дітей. Поряд з проблемою мовленнєвого розвитку дітей виділяється ще одна проблема - розвиток мовленнєвої творчості, як найважливішої складової комунікативної самодіяльності.

2. Було встановлено, що в старшому дошкільному віці мова дивна, чудна і винахідлива. Часто можна почути від дітей багато цікавих висловлювань, придуманих ними слів і чудернацьких фраз, часом навіть не завжди розуміючи сенс сказаного. Подібне явище називається мовленнєва творчість. Мовленнєва творчість - природний шлях освоєння дитиною лексичного багатства рідної мови, найбільш ефективний спосіб осмислення безлічі граматичних форм.

3. Активна мовленнєва творчість сприяє розвитку мовлення і уяви, свідчить про творчу особистість дитини. Ближче до 5-го року життя у дітей спостерігається інтерес до словесної творчості (складання різних типів висловлювання, вигадкування казок, віршів, загадок, небилиць). Це вимагає від дітей активної роботи уяви, мислення, мовлення, проявів спостережливості, позитивних емоцій.

З огляду на це, ми розширили освітнє середовище за рахунок цілеспрямованих педагогічних дій, які можуть ефективно впливати на

розвиток мовлення дітей, і перш за все засобами ігрової діяльності. Під час ігрової діяльності відбувається вдосконалення діалогів і монологів, освоєння виразності мовлення. У грі дитина прагне пізнати власні можливості в перевтіленні, у пошуку нового і в комбінаціях знайомого. В цьому проявляється особливість застосування ігор як творчої діяльності, що сприяє розвитку мовленнєвої творчості дітей. І, нарешті, гра є засобом самовираження і самореалізації дитини, що відповідає особистісно - орієнтованому підходу в роботі з дітьми дошкільного віку.

4. З метою обґрунтування ефективності використання ігрової діяльності під час розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку на базі ясла-садка №8 "Іскорка " Каховської міської ради Херсонської області за участю дітей старшої групи «Колосок».

Встановлено, що на констатувальному етапі низький рівень розвитку мовленнєвої творчості визначили 38,5% (5 осіб) дітей експериментальної групи і 30,7% (4 осіб) дітей контрольної групи. Середній рівень виявили 46,2% (6 осіб) дітей експериментальної групи і 53,4% (7 осіб) дітей контрольної групи. Високий рівень встановили 15,4% (2 осіб) дітей експериментальної групи і 15,4% (2 осіб) дітей контрольної групи.

На підставі результатів констатуючого етапу нами були запропоновані і проведені заняття з розвитку мовленнєвої творчості у дітей дошкільного віку засобами гри.

В експериментальній групі організована відповідне предметно-просторове середовище з використанням різних видів ігор. Таким чином, протягом п'яти тижнів з вихованцями організовували різні види ігор за казками і розповідями. У роботі використовували такі прийоми: програвання ситуацій за участю героїв оповідань та казок; інсценування невеликих діалогів; складання діалогів з опорою на ілюстрації. Потім слідувала гра. Ігрова діяльність дозволяє розвивати у дитини мовленнєву творчість. Поліпшилася мова дітей. Діти вільно вступають в діалог, у

багатьох дітей активний словник, вони використовують у мовленні прикметники та іменники, вільно задають питання.

Проведено контрольний етап експерименту, який виявив, що рівень розвитку мовленнєвої творчості в процесі реалізації ігрової діяльності у дітей зріс в порівнянні з констатує етапом. Результати, отримані в ході експерименту, дають всі підстави говорити, що використання в навчальному процесі ігрової діяльності позитивно позначаються на розширенні мовленнєвої творчості дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абраменкова В. У світі дитячих ігор. Виховання школярів. 2001. №7. С16-19.
2. Артемова Л. Вчись, граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільнят: кн.для вихователів. К.: Томіріс, 1995. 112с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти / за наук. ред. А.М. Богущ. К.:Видавництво,2012. 26с.
4. Богущ А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організація художньо-мовленневої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник. / за ред. А. Богущ. К.: Видавничий дім «Слово». 2006. 304с.
5. Богущ А. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник. / за ред. А. Богущ. К.: Вища школа. 2007.542 с.
6. Білан О. Художньо- мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку. Львів: Проман. 2007. 64с.
7. Бурова А. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець. 2013. 296 с.
8. Васильєва О. Образна іграшка у творчих іграх дошкільнят. К.: Дитинство-Прес. 2003. 144 с.
9. Выготский Л. Мышление и речь: в 5-ти т. испр. М.: Лабиринт. 1999. 352 с.
10. Выготский Л. Воображение и творчество в детском возрасте. СПб.: Союз.1997. 96 с.
11. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят. К.: Шкільний світ.2006. 119с.
12. Гринько Є. Особливості зв'язного мовлення мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Вісник Глухівського держ.пед. ун-ту. Педагогічні науки*. Глухів. 2010. Вип.16. С.160-172.

13. Гончаренко А. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників: навч. посіб. до Базової прог. роз. дитини дошк.віку «Я у Світі» / за ред. А. Гончаренко. К.: Світич. 2009. 160 с.
14. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук.кер.проекту В.Огнев'юк, К.І.Волинець. Київський ун-т ім. Б.Грінченка. Оновлена . К.: Київський ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. – 492 с.
15. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. / за ред. Т. Поніманська. К.: Академвидав. 2008. 456 с.
16. Дукевич Т. Дитяча психологія: навч.посіб. / за ред. Т. Дукевич. К.: Центр учбової літератури. 2012. 424 с.
17. Ельконін Д. Дитяча психологія: навч. посіб./ за ред. Д. Ельконіна. М.: Академія. 2008. 384 с.
18. Калиниченко А., Микляєва Ю. Розвиток ігрової діяльності дошкільнят: метод. посіб. / за ред. А. Калиниченко. М.: Айрис- пресс. 2004. 112 с.
19. Калмикова Л. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку: навч. посіб./ за ред. Л. Калмикова. К.: Фенікс. 2008. 497 с.
20. Карабаєва І. Розвиток уяви та творчого фантазування. Дитячий садок. 2013. №11. С.29-37.
21. Карасьова К., Піроженко Т. Самодіяльні ігри дитини. К.: Шк. світ, 2010. 128 с.
22. Карасьова К., Піроженко Т. Світ дитячої гри. К.: Шк. світ, 2010. 128 с.
23. Кожевникова Т. Мовленнєвий розвиток дошкільнят. Дошкільне виховання, 2004. № 12. С. 7-9.
24. Конвенція про права дитини URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

25. Леонтьев А. Психологические основы дошкольной игры. Психологическая наука и образование. М.: Педагогика. 1996. Том 1. № 3. С. 303-323.
26. Луцан Н. Лінгводидактичні проблеми розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Дошкільна освіта. 2004. №4(6). С. 9-14.
27. Мухіна В. С. Іграшка як засіб психічного розвитку дитини . Питання психології, 1998, № 3. С. 123-128.
28. Новосьолова С. Л., Зворигина Е. В. та ін Комплексне керівництво формуванням гри старших дошкільнят . / під ред. С. Л. Новосьолової. М.: Просвітництво, 1989. С. 95-102.
29. Пихтіна Н. Теорія і методика ігрової діяльності дітей: навч. посіб. / Н. Пихтіна. Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя. 2016. 267 с.
30. Піроженко Н. Особистість дошкільника — перспективи розвитку: навч.метод. пос. / Н.Піроженко. Тернопіль. Мандрівець. 2010. 136 с.
31. Рогальська Н. В. Педагогіка дітей раннього віку: навч.-методич.посіб. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. – 150 с.
32. Савченко М. Вплив ігрової діяльності на виховання самостійності в дітей дошкільного віку. Наука і освіта. 2011. №5. С. 358-361. URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/4_2011/26.pdf
33. Скарбничка ігор і віршованої мозаїки для дітей раннього та дошкільного віку: навч. метод. посіб / упоряд. Г. Іванюк . К.: Сім кольорів. 2010. 240 с.
34. Сто загадок українською мовою. URL:<http://doshkolenok.kiev.ua/zagadki/403-sto-zagadok-ukrainskoj-movoy.html>
35. Сидоренко Н.І. Формування ціннісних орієнтирів молодших школярів засобами вільної та відкритої культури / В. Денисенко, Н.Борисенко, І.Гриценко, Н.Сидоренко // European humanities studies: State and Society. - Krakow: Issue 2, 2018. - P.94-117.

36. Сидоренко Н.І. Педагогічна культура як основа фахової підготовки майбутнього вчителя / Наталія Сидоренко та ін. // III Міжнародна конференція "Інноваційні технології в науці та освіті. Європейський досвід" : Матеріали. Упор.: Хохлова Т.С., Ступак Ю.О. – Дніпро-Амстердам, 2019. – С.20-25.
37. Сидоренко Н.І. Формування навичок самоосвітньої діяльності студентів педагогічних факультетів в умовах дистанційної освіти. / В.Денисенко, Н. Борисенко, І. Гриценко, Н. Сидоренко. // Social Work and Education Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University (<https://doi.org/10.25128/2520-6230.20.3.7.>). – 2020. – С. 325–337.
38. Сидоренко Н.І. Основи культури і техніки мовлення (Навчальнометодичний посібник). Херсон: Видавництво ПП Вишемирський В.С.. 2011. 75 с.
39. Сидоренко Н. Жанрові модифікації лірико-романтичних повістей про дитинство в українській літературі 60 – 80-х років ХХ ст. / Наталія Сидоренко // Слово і Час. – 2011. – № 9. – С.72–82.
40. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям: в 5 т. К.: Рад. школа. 1977. Т.3. 670 с.
41. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік. Київ : Генеза. 88 с. (Серія «Настільна книжка вихователя»).
42. Федорова М. Теорія та методика ігрової діяльності дітей дошкільного віку: навч. посібник. – Житомир, ФОП Левковець, 2018.– 149 с.
43. Харченко Н. Формування навичок міркування у дітей 5-6 річного віку. Дошкільне виховання. 2001. № 2. С. 18-20
44. Чепка О. Психолого-педагогічні засади ігрової діяльності : навч. посіб. за ред. / Чепка О. Умань. РВЦ “Софія”. 2008. 132 с.
45. Sydorenko N. REPARING THE FUTURE EDUCATOR TO THE CREATION OF AUGMENTED REALITY EXCURSIONS IN LOCAL EDUCATIONAL ENVIRONMENTS NS /Veronika Denysenko, Nataliia Borysenko, Iryna Hrytsenko, Natalia Sydorenko //Information

ДОДАТКИ

Додаток А

Методичні рекомендації до впровадження ігрової діяльності у роботу вихователя ЗДО

Роль педагога в організації ігрової діяльності

Аби організувати і провести будь-яку гру з дітьми, необхідно урахувати їхні вікові особливості, особливо процеси сприймання і засвоєння інформації; потреби й цінності; закономірності поведінки й комунікації у групі. Тоді гра матиме потрібний вихователю ефект, впливатиме на окремих гравців і на всю групу. Окрім того, вихователь має вміти: доцільно організовувати ігровий простір та всі його компоненти; добирати ресурси для реалізації гри; бути готовим до ефективного розв'язання непередбачуваних ігрових і поведінкових ситуацій. Заради ігрового результату справжній ігромайстер мислить і діє гнучко, часто всупереч канонам і нормам. Адже неможливо точно передбачити поведінку групи і кожної дитини зокрема в ігровій ситуації. Кожна гра містить значну частину імпровізованого, стихійного, непередбачуваного заздалегідь. Саме тому вона незмінно приваблива для дітей навіть за багаторазових повторень.

Кожна гра є прототипом повноцінного й змістовного життя. Тож в результаті ігрової діяльності дитина може навчитися: самоорганізовуватися; організовувати серії процесів; переймати й віддавати; навчатися й навчати; творити й бути творцем-виконавцем; генерувати й адаптувати ідеї, стимулювати до цього інших; проектувати дії й досягати мети; радіти й розважатися; захоплювати й захоплюватися.

Структура гри

Будь-яка гра містить декілька етапів:

цілепокладання — ставите мету гри, визначаєте комплекс завдань для її досягнення;

проектування — передбачаєте ланцюжок подій у розвитку гри, вибудовуєте дії, що відповідатимуть етапам гри;

реалізація — досягаєте поставленої мети аналізування результатів — підбиваєте підсумки разом із дітьми та аналізуєте ефективність власного керівництва.

Ігрове середовище

Видатний ігромайстер Микола Шуть звертає увагу, що дитяча гра — це довільний процес, дії без цілей. Однак навіть вільними іграми дітей управляє мета, зумовлена потребою. Вільні ігри мають ситуативні цілі, що виглядають як каскад цілей. Досвідчений педагог має бачити та розуміти мінливі цілі дітей-гравців. Під час ігри він коригує ці цілі, аби максимально наблизити їх до власних цілей освітньої діяльності. Ігрова педагогіка розглядає у кожній грі дві цілі: зовнішня — власне ігрова. Вона є стимулом. Її педагог повідомляє дітям: «Будемо грати так», «Слід домогтися того, щоб...», «Переможцем стане той, хто...» тощо. Така ціль забезпечує хід самої гри;

внутрішня — завуальована. Вона є метою діяльності самого педагога. Він знає, навіщо вводить саме цю гру в педагогічний процес: яку освітню цінність вона має, який чинитиме розвивальний чи виховний вплив, чим буде корисною дітям тощо.

Проектування

На цьому етапі уникайте зайвої дидактичності, повчальності й сухого раціоналізму. У самому ланцюжку очікуваних подій передбачте і прями, і супутні гри події. Таке системне мислення допомагає педагогу розв'язувати не лише одне ігрове, а одразу кілька педагогічних завдань.

Реалізація

На цьому етапі гра розгортається в реальному часі й «проживає» своє життя. Важливо, аби вона мала емоційно-чуттєве і духовно-моральне наповнення.

Ігрові перипетії мають реально заволодіти кожною дитиною, залишаючи педагогічно доцільний «шлейф комети» у свідомості та пам'яті кожного гравця. Це підштовхуватиме дітей повертатися у світ цієї гри, переживати заново її позитивні моменти, а також мотивуватиме дітей до включення в нові ігрові процеси.

На цьому етапі мінімізуйте використання педагогічних кліше:

Обмеження та кліше - *А зараз ми пограємо* .

Чому слід уникати - «*А зараз ми пограємо*». Усе життя дитини — гра, тож її не можна дитині дозволити чи заборонити

«*Ви хочете пограти?*». Безглузде запитання, особливо коли педагог запланував провести гру.

«*Стоп, це порушення правил*» часто можна почути такий заклик вихователя. Гра має декілька смислових рівнів: прямий, латеральний, периферійний. І кожен гравець у цих смислах може бути правий по-своєму. До того ж активне проживання гри не варто зупиняти дерев'яним «стоп», натомість слід гнучко скерувати цей момент і допомогти дітям продовжити ГРУ.

«*Перемогла дружба*». Вона не може перемогти, бо не є і не може бути метою гри.

Аналізування результатів

На цьому етапі з'ясуйте, чи викликала гра захват у дітей, чи пережили вони емоційний підйом, чи зафіксували почуття задоволення від отриманих у грі результатів. Наголосіть для дітей, що це важливо й цінно. Кожен учасник гри має зрозуміти: що саме він виграв, у чому його виграш, який він.

Під час рефлексії з'ясуйте для себе ефективність педагогічного керівництва грою: чого вдалося досягти, а чого — ні; що вдалося ліпше і

чому; які були цікаві знахідки; яких помилок припустилися і як уникнути їх надалі тощо.

Відповівши собі на ці запитання, ви «кристалізує» отриманий досвід.

Додаток Б

Конспект заняття для дітей старшого дошкільного віку

Тема «Бережи себе, малюк»

Мета: формувати мотиваційну настанову на здоровий спосіб життя, розвиток мовленнєвої творчості. Ознайомити дітей із небезпечними ситуаціями, які можуть виникнути, коли дитина на відпочинку в природі. Розвивати мовлення, вміння складати творчі висловлювання, мислення, ворчисть, увагу. Вчити дітей основних правил поведінки в екстремальних ситуаціях; формувати навички безпечних розваг, вміння обирати місця та іграшки для розваг, щоб це приносило радість, а не було причиною травмування. Закріпити знання про основні правила гігієни та їх важливість для здоров'я. Вчити дитину цінувати своє здоров'я, відповідно ставитися до своєї безпеки. Виховувати обережність, обачність, пильність.

Попередня робота.

Читання та розповідання казок: „Колобок”, „Котик, Півник та хитра лисичка”, „Вовк та семеро козенят”, „Снігова королева”, „Червона шапочка”, „Казка про неслухняне мишеня”. Читання оповідань, оцінювання вчинків героїв цих творів. Настільна гра „Обережні будем ми”. Розгляд ілюстрацій „Подбай про свою безпеку”, моделювання ситуацій за допомогою рухомих картинок. Розучування прислів'їв, віршів про здоров'я. Розігрування інсценівок „Незнайко у малят”, казки „Котик, Півник та хитра лисичка”.

Хід заняття

Вихователь. Мені дуже приємно, що ви всі прийшли сьогодні до дитячого садка. Я рада вас бачити веселими, бадьорими, а головне –

здоровими. Я бачу, що ви обрали свої улюблені іграшки. У кожного з вас є своя улюблена іграшка, розкажіть, будь ласка, про свою іграшку.

Діти розповідають про свої іграшки. Наприклад, у мене лисичка. Я люблю м'які іграшки, вони ніжні, м'які. У мене машинка. Я люблю для неї будувати дорогу, гараж. У мене книга. Мені подобається розглядати малюнки до казок, вони яскраві, цікаві. А ще я вмію читати.

Вихователь. Молодці! Діти розкажіть, як потрібно гратися в дитячому садку.

Пригадати з дітьми про що розповідалося в оповіданні „Розбишака”.

Гра „Кожній іграшці своє місце” (діти відкладають іграшки на місця).

Чути стук у двері. Заходить Незнайко.

Незнайко. Привіт усім! Я Незнайко, ваш знайомий,

Я герой усім відомий!

А що ви тут робите?

Діти. Граємось!

Незнайко. А я теж по дорозі погрався: постріляв з рогатки горобців, порозганяв камінцями собак, пограв у м'яча на дорозі.

Вихователь. Ой, ой, ой! Хіба так граються?

Діти. Ні! Це небезпечно! (Показують знак обережності – піднятий вгору вказівний палець).

- Не можна стріляти з рогатки;
- Не можна кидати камінцями;
- Не можна гратися м'ячем на дорозі.

Вихователь. Бачиш Незнайко. Діти добре знають правила безпечної поведінки. А ти знаєш ці правила?

Незнайко.

Я не звик прислухатись

До чужих порад,

Навіщо правила учити,

Мені добре й так!

А ось мої іграшки, зараз я з ними пограюсь...

Витягує з рюкзака свої іграшки, діти стають навколо столика і розглядають їх.

Вихователь. Це іграшки у тебе,

Незнайко зачекай!

З цим гратися не можна!

На правила зважай!

Діти розповідають:

- на кнопку можна наступити і боляче вколотися;
- зламаною іграшкою можна поранитися;
- гвіздком можна вколотися;
- сірники це зовсім не іграшка.

Діти разом: Ці предмети не для гри!

Незнайко. Я все зрозумів, мені дуже соромно, що я не знаю ніяких правил.

Вихователь. Не засмучуйся, Незнайко. У садочку багато різних іграшок, вони цікаві, яскраві, а головне безпечні!!!

А жодні інші речі

Ти не бери до гри,

Бо дуже небезпечні

Всім для життя вони!

(Діти допомагають Незнайкові зібрати його небезпечні іграшки).

Вихователь. Залишайся Незнайку в нашій групі, повчися разом з дітьми.

До нас сьогодні завітав ще один гість – це лікар Айболить.

Лікар Айболить.

Добрий день мої малята,

Любі хлопчики й дівчата.

А я лікар Айболить,

Чи у кого щось болить?

Діти. Ні! В садочку всі здорові, всі веселі і бадьорі!

Лікар Айболить. Дуже радий я за вас! То ж розкажіть, як ви розумієте, які це здорові люди?

Зрозуміло, всім відомо,

Що приємно бути здоровим,

Але треба добре знати:

Як здоровими нам стати!

Дидактична вправа „Продовж речення”

Коли я здоровий, у мене...

- веселий настрій;
- я ходжу у дитячий садок;
- у мене нічого не болить;
- гарний апетит;
- міцний сон;
- я посміхаюся;
- я гуляю, граюся, плаваю, співаю, малюю...

Вихователь. Отже, діти, здоровим бути це чудово! Які ви знаєте прислів'я про здоров'я?

1. Здоров'я – це найбільший скарб.
2. Без здоров'я – нема щастя.
3. Бережи одяг, доки новий, а здоров'я – доки молодий.
4. Здоровому – все здорово!
5. Як нема здоров'я й сили, то і світ тобі не милий!
6. В здоровому тілі – здоровий дух.
7. Весела думка – половина здоров'я.
8. Здоров'я дитини – багатство родини.
9. Бережи здоров'я змалку.
10. Якщо хочеш бути здоровим – посміхайся й будь бадьорим.

Вихователь. Кожен хоче бути здоровим, але самого лише бажання замало. Необхідно вміти організовувати здоровий спосіб життя з самого дитинства, а ще берегти своє здоров'я, уникати небезпеки.

Вихователь. Діти, я хочу запросити вас у цікаву подорож, де на нас чекають цікаві завдання, і різні незвичні ситуації. Послухайте вірш:

Звідки взяли хвороби?

- Їх створили злі мікроби.

Ці маленькі злодіяки,

Хулігани, розбишаки,

Що живуть усюди, –

Де є повно бруду:

У болоті і грязюці,

У смітті та у пилюці,

Під брудними нігтями,

Пазурами й кігтями...

Той, хто руки не поміє,

Їх ковтне та захворіє.

Отже, щоб запобігти захворюванню, необхідно (розгляд таблиці „Чистота – запорука здоров'я”):

- мити руки;
- приймати душ;
- чистити зуби;
- слідкувати за волоссям;
- стежити за чистотою одягу;
- підтримувати чистоту вдома.

Все це сприяє збереженню та зміцненню нашого здоров'я.

Загадки „Помічники здоров'я”:

1. Кажуть, я даю красу,

І здоров'я, й силу,

Чистоту у дім несу –

Звуть мене всі ... (мило).

2. Хто зі мною поведеться –

Той здоровим буде.

Буде часто усміхатись білими зубами,

Мене знає вся малеча, і бабусі, й мами. (Зубна щітка).

3. Я не страва, не напій,

А в роботі часто

Я зі щіткою дружу,

Звуся ... (зубна паста).

4. Я м'якенька полотнинка,

Лагідна, як киця.

Я із щічок та волосся

Промокну водицю. (Рушничок).

Вихователь.

Розпочався день цікаво

Світить сонечко ласкаво,

Заглядає у кімнату,

Що ви робите, малята?

Ми малюєм і співаєм,

Ліпимо, вірші читаєм,

Потім підемо гуляти,

Пообідаєм і спати.

Після сну – фізичні вправи,

Потім підем на виставу.

Сонце скаже:

„Ой, які – здоровенькі малюки!”

Вихователь. Ну що ж, подорожуємо далі. Повітря, сонце і вода – найкращі друзі для малят. Діти, розкажіть про свою дружбу з водою, сонечком, повітрям.

(Виставляю таблицю „Загартування”).

Запам'ятайте, діти:

Щоб ніколи не хворіти,

Треба гартуватися!

Засмагати на сонечку,

І в річці купатися,

І холодною водою

Вранці умиватися

Після цього рушничком

Гарно розтиратися.

Вихователь. Як ми загартовуємо свій організм у садочку?

Діти:

- вранці робимо зарядку;
- відвідуємо заняття з фізкультури;
- гуляємо;
- плаваємо в басейні;
- їмо цибулю та часник;
- полощемо горло;
- ходимо босоніж по ребристій дошці.

Вихователь. Загартування дарує міцне здоров'я, чудовий настрій, захищає від застуди. Отже,

Здоров'я – основа усього на світі,

Здоровими бути бажають всі діти.

Для цього потрібно щоденно вмиватись,

Робити зарядку і тепло вдягатись.

Себе гартувати водою і сонцем,

І солодко спати з відкритим віконцем,

І їсти усе, що на стіл подають,

Бо страви і росту, і сил додають!

Фізкультхвилинка.

Вихователь. Продовжуємо нашу подорож. Я запрошую вас на прогулянку до лісу. Незабаром настане весна, а за нею літо – це чудова пора для відпочинку. Завжди приємно з мамою і татом гуляти в парку чи у лісі. Але перебуваючи на відпочинку, слід пам'ятати про обережність. А зараз ви переконаєтесь чому.

(Виставляю таблицю „Рухомі малюнки”).

Уявімо собі, що ми у лісі, де багато різних квітів, ягід, грибів, комах. Нас тут все цікавить, бо природа прекрасна, але природа наш друг – коли ми добре знаємо її.

Дидактична гра „Пильне око”.

Вихователь:

Про безпеку власну дбайте,

І про неї пам'ятайте!

Знайте правила із „НЕ”,

Пам'ять вас не підведе!

Правила:

1. НЕ їжте незнайомих ягід!
2. НЕ чіпайте незнайомі гриби!
3. НЕ зривайте незнайомі квіти, НЕ плетіть з них вінків!
4. НЕ чіпайте мурашників!
5. НЕ руйнуйте осині гнізда!

Вихователь. Давайте поміркуємо, чому я сказала, що до лісу ми підемо з мамою і татом.

Ти Сашко, а я Марічка,

Ти мій братик, я – сестричка.

Тато, мама, ти і я – дружна, лагідна сім'я!

Про кого цей вірш? Кого ще відносимо до рідних людей? А хто такі чужі люди?

Вже з дитинства ви повинні знати, що люди можуть бути різні. Дуже важливо знати, що „незнайомец” – це будь-яка людина, яку ви не

знаєте. На всі пропозиції чужої людини ми повинні відповідати відмовою, а у разі безпеки кричати: ”Я вас не знаю!”, привертаючи до себе увагу оточуючих.

Я знаю, що ви дуже любляете слухати та розповідати казки, а зараз пропоную вам відгадати загадки про героїв казок.

Загадки:

1. Підробив він голосок,
Став на маминім співати.

Здогадалися малята:

Вовк – не наша мати. („Вовк і семеро козенят”).

2. Хто утік від баби з дідом, –
Не міг сидіти на вікні.

Зустрів у лісі різних звірів

І кожному співав пісні? („Колобок”).

3. Сидить півник на печі,
Їсть смачненькі калачі.

Тут лисичка прибігає,
Швидко півника хапає.

Біжить котик рятувати
В лиски півня забирати. („Котик і Півник”).

4. Старенька бабуся у лісі жила,
Гостинці для неї онука несла...

Хто дівчинку цю по дорозі зустрів?

Як казка ця зветься? Хто б відповів?

Що трапилось із колобком? Чи добре він вчинив? Чи могло цього не статися?

Мені дуже хочеться, щоб ця казочка мала щасливий кінець. Давайте разом придумаємо нову казочку про колобка

(Вихователь одягає рукавичку Колобок).

Колобок веселий я.

Дідусь і бабуся – моя сім'я
 У них я дозволу спитався,
 До діток у садок зібрався.

Придумування казки дітьми.

Вихователь. Подорожуємо далі. В нашому житті можуть статись такі випадки, коли нам треба бути дуже уважними і обережними. Послухайте оповідання, яке називається „Загубився”.

Бесіда за змістом оповідання.

• Як би ви вчинили у такому випадку? (Відповіді дітей).

Діти називають свою домашню адресу.

Вихователь. Які професії людей ви знаєте, що турбуються про наше здоров'я і безпеку? (Розгляд таблиці)

Виготовлення записничків із номерами телефонів.

Лікар Айболить. Ви мені дуже сподобались.

А тепер давайте грати –

Треба вам відповідати:

Рано-вранці, хто піднявся?

Хто сонечку посміхався?

А зарядку, хто робив?

Свої руки, хто не мив?

Фізкультурою, хто займався?

А ще й досі не вмивався?

Хто з водою й сонцем дружить?

Вітаміни, хто з вас любить?

Хто здоровим хоче стати?

Ще й багато сили мати?

Вихователь. Молодці! А тобі, Незнайко, сподобалося в нашому садочку?

Незнайко. Так, я багато чому навчився. Дякую!

Додаток В

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Яковенко Вікторія Миколаївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

23.10.2021
(дата)

_____ (підпис)

_____ Вікторія Яковенко
(ім'я, прізвище)